

Чистіліна Т.О.

к.ф.н., доцент ХННІ ДВНЗ «Університет банківської справи»

Гончарова А.В.

магістрантка 1 року навчання

ХННІ ДВНЗ «Університет банківської справи»

Хрипко І.С.

магістрантка 1 року навчання

ХННІ ДВНЗ «Університет банківської справи»

МІЖНАРОДНИЙ РУХ «СПРАВЕДЛИВА ТОРГІВЛЯ» ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

В останні десятиліття суттєво змінився вектор соціально-економічного розвитку в більшості країн світу. Зокрема, помітно зріс рівень соціальної відповідальності населення та комерційних організацій. Цей факт знайшов відображення в багатьох сферах економічної діяльності, в тому числі і в торгових відносинах. Для споживачів все частіше важливими стають не тільки якість та ціна товару, а й те, в яких умовах він виробляється, чи виконуються при виробництві екологічні норми та трудове законодавство.

Під впливом глобальної тенденції до соціально-відповідального ведення бізнесу виник міжнародний рух «Fairtrade» («Справедлива торгівля»). Розуміння того, що даний рух є альтернативним підходом до торгівлі, який диктується вимогами сучасних умов господарювання та базується на партнерстві між споживачами та виробниками, а також сприяє підвищенню економічної стабільності у країнах, що розвиваються, зумовлює актуальність дослідження проблеми розвитку справедливої торгівлі в Україні.

Справедлива торгівля надає можливість фермерам та іншим виробникам з країн, що розвиваються, підвищити рівень свого життя. Оскільки головний принцип руху «Fairtrade» - це те, що продукція (така як кава, чай, какао, овочі, фрукти тощо) закуповується напряму у виробників, минаючи ланцюга посередників, тим самим дозволяючи фермерам продати товари за гідну ціну [1].

Товари, вироблені в рамках руху справедливої торгівлі, маркуються спеціальною позначкою «Fairtrade», а їх купівля дозволяє споживачам підтримати виробників у країнах, що розвиваються. Як наслідок: гідна оплата праці в країнах третього світу, розвиток там виробництва й гарантія етичних стандартів. Також справедлива торгівля сприяє вдосконаленню механізмів економічної підтримки і захисту фермерів. За заявою

Організації справедливої торгівлі (World Fair Trade Organization), цей принцип працює за допомогою забезпечення гарантованої мінімальної плати за вирощений дрібними виробниками урожай та заохочення використання стійких методів вирощування продукції [2].

Так, наприклад, програма справедливої торгівлі какао працює в інтересах фермерських господарств, які є однією з найбільш маргіналізованих груп виробників в усьому світі. Програма дає можливість фермерам знизити ризики та реалізувати свій потенціал, підвищити загальну продовольчу безпеку. Йдеться про підтримку розвитку сільських громад, внаслідок чого вони отримують значний контроль над власним фінансовим майбутнім та забезпеченням захисту навколишнього середовища, в якому вони живуть і працюють. Встановлення програмою мінімальної справедливої ціни на какао створює безпечні умови для фермерів: так вони менш вразливі у разі цінових коливань. Отримані за програмою гроші можна інвестувати в розвиток власного бізнесу, оплатити витрати на навчання, замовити добрива за пільговими цінами тощо.

Програма підтримує фермерські кооперативи, допомагає збільшувати їх організованість та керованість, підвищувати стійкість. Отримані в рамках програми премії стають життєво важливим ресурсом для кооперативів в їх діяльності по впровадженню проектів, які підтримують їх фінансову безпеку та забезпечують диверсифікацію. Справедлива торгівля також сприяє встановленню довгострокових партнерських відносин - джерела стабільності, економічної стійкості та можливості інвестування в майбутнє.

За даними річних звітів Організації справедливої торгівлі, на 2016 рік у системі «Fairtrade» нараховувалось понад 1,66 мільйона фермерів та працівників з 1411 організацій-виробників. Порівняно з 2012 роком цю кількість було збільшено на 18%. Також у 2016 році було зареєстровано 135 сертифікованих виробників-організацій, які присутні в 18 із 31 країнах з малозабезпеченим населенням, що становить 9,5% від усіх виробничих Fairtrade-організацій та 23% усіх фермерів та працівників системи. Інші 57% фермерів системи «Fairtrade» та працівників живуть у країнах з низьким і середнім рівнем доходу, таких як Танзанія, Ефіопія, Уганда [2]. Отже, кількість країн та виробників – учасників системи «Fairtrade» у світі постійно збільшується, а її діяльність, в основному, спрямовується на залучення та підтримку сільгоспвиробників з країн, де населення має дохід від середнього – до найнижчого у порівнянні з іншими країнами.

Розглядаючи глобальні перспективи міжнародного руху справедливої торгівлі, слід зазначити, що з кожним роком він набирає все більших масштабів та доводить ефективність своїми результатами, стверджуючи перспективність втілення принципу соціальної відповідальності в торгівельних відносинах.

В Україні рух «Fairtrade» поки не має широкого розповсюдження. Поінформованість про нього громадськості та виробників є низькою, а в торгіві мережі товари з маркуванням «Fairtrade» потрапляють скоріше випадково, ніж системно та цілеспрямовано.

В той же час, для українських виробників впровадження принципів справедливої торгівлі та залучення до діяльності організації «Fairtrade» є актуальною задачею. Адже переважну частку в економіці країни займає сільськогосподарське виробництво. Сільгоспвиробники часто потерпають від несправедливої ціни на їх продукцію. Україна належить до країн, що розвиваються. Отже, є всі передумови для впровадження руху «Fairtrade», а український аграрний сектор є найбільш перспективним щодо залучення до цього процесу. Сільськогосподарська галузь в Україні характеризується екстенсивним нарощуванням виробництва продукції, низьким рівнем впровадження інновацій, відсутністю соціальної організованості виробників [1]. Для виробників це означає зниження конкурентоспроможності їх продукції, відсутність перспектив розширення ринку збуту, фінансову нестабільність та невпевненість у можливостях розвитку свого бізнесу.

Щоб змінити дану ситуацію, українським фермерам необхідно бути поінформованими про рух справедливої торгівлі, впевненими у перспективності участі у ньому, переконаними, що це дасть можливість підвищувати власний прибуток та стимулюватиме розвиток галузі в цілому. В цьому їм можуть допомогти зацікавлені громадські організації та ЗМІ, які мають спрямувати активність на дослідження та донесення інформації про рух «Fairtrade» до фермерів та інших сільгоспвиробників, топ-менеджерів великих торговельних мереж та представників влади, тобто, докладати зусилля для популяризації даного руху в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Смолич Д.В. Особливості справедливої торгівлі: перспективи, переваги і недоліки у світі і Україні / Д.В. Смолич, Н.С. Куцай, О.М. Завадська // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики. Збірник наукових праць. – 2018. – Том 3. – №26. – С. 435-442.
2. Офіційний сайт World Fair Trade Organization (WFTO) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wfto.com/fair-trade/10-principles-fair-trade>